

A gyógyszerterek és drogériák területi és a lakosság száma szerinti megoszlása Romániában 1936-ban

Tuka László
gyógyszerész

Repartizarea teritorială și pe locuitori a farmaciilor și drogheriilor din România în 1936

Farmaciile și drogheriile din România în 1936 au fost repartizate în mod neuniform în provincii, județe și localități. La 100.000 de locuitori sub media pe țară (8,4) a fost numărul farmaciilor în Vechiul Regat și Basarabia, peste medie fiind în Ardeal și Bucovina. Cele mai multe drogherii au fost în Basarabia. Cele mai multe localități în care se găseau farmacii erau în Ardeal. Tot aici erau cele mai multe orașe cu o farmacie sub 3.000 de locuitori.

Cuvinte cheie: densitatea farmaciilor și drogheriilor, localități cu farmacii, 1936

Territorial distribution and inhabitant distribution of pharmacies and drugstores in Romania in 1936

The pharmacies and drugstores in Romania in 1936 were distributed unequally in provinces, counties and localities. At 100,000 inhabitants, below country average (8.4), was the number of pharmacies in the Old Kingdom and Basarabia, above average being Transylvania and Bucovina. The most drugstores were in Basarabia. The most localities in which there were found pharmacies were in Ardeal. Also, here were the most cities with a pharmacy under 3,000 inhabitants.

Keywords: The density of pharmacies and drugstores, localities with pharmacies, 1936

Orvostudományi Értesítő, 2008, 81 (2): 145-148

www.orvtudert.ro

Az utóbbi időben több tanulmány tárgyát képezte a gyógyszerterek és drogériák elterjedése a két világháború között Erdélyben, valamint egész Románia területén [2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10]. E tanulmányok közül csak néhány kereste a választ a gyógyszerterek és drogériák egyenlőtlen területi megoszlásának okaira. Ezekre igyekeztem magyarázatot adni a városi-falusi lakosság [5, 6], az írni-olvasni tudók [8] és a nemzetiségek [8, 9] különböző arányával. Először foglalkoztam nemcsak a gyógyszerterek, hanem a drogériák elterjedésével a két világháború közötti ún. Nagy-Románia mind a 9 tartományának 71 megyéjében. E tartományok közül Besszarábia, Észak-Bukovina és Dél-Dobruzsza (Cadrilater) ma már nem tartoznak Romániához. A két világháború közötti időszak ideális alkalmat szolgáltatott a nemzetiségek szerepének tanulmányozására a gyógyszerterek és drogériák elterjedésében, főleg ami a zsidókat és németeket illeti, akik akkor még nem voltak deportálva vagy emigrálva.

Az említett tanulmányok között kiemelkedik Péter H. Mária könyve [4], amelyben az erdélyi gyógyszerteri hálózat több évszázados fejlődését rendkívül alaposan tanulmányozza. Grecu I. és Mermeze Gh. könyvükben [2] a romániai gyógyszerterek létrejöttét és fejlődését az idők folyamán szinte napjainkig (2003-ig) nyomon követik. A két világháború közötti időszak adatai, főleg amelyek a lakosság számát illetik, eltérőek az említett szerzők között, akik nem használták mint forrásanyagot a '30-as évek Román Statisztikai Évkönyvét [1].

E tanulmány célja elemezni a gyógyszerterek és drogériák számát a lakosság számához viszonyítva, figyelembe véve a gyógyszerterekkel rendelkező helységek számát [3], Románia összes tartományában és megyéjében 1936-ban. Ugyancsak figyelemmel kísértem minden megye nagyobb városai gyógyszerterainak számát a lakosság számához viszonyítva. Ezáltal könnyebben lehet azonosítani a '30-as évek megyéit, amelyek közül ma sok nem vagy más néven szerepel. Jelenleg Romániában 41 megye van, a két világháború közötti 71-hez képest.

A két világháború között Románia területi-közigazgatási szempontból 9 tartományra (románul provincia) és, ezen belül, 71 megyére volt osztva. Az 1930. dec. 29-i népszámlálás szerint Románia lakóinak száma 18.057.028 volt, amely 1936. július 1-én 19.319.330-ra módosult az említett Statisztikai Évkönyv becslése szerint [1]. E tanulmányban a lakosság 1936-os valószínű száma volt használva a tartományokban, megyékben és helységekben. 1936-ban Romániában 1.620 gyógyszerter és 485 drogéria volt [3]. A 100.000 lakosra jutó gyógyszerterek és drogériák számát a tartományokban és megyékben 1936-ban egy előbbi tanulmányomban közöltem [9]. A két világháború közötti Románia 9 tartományát történelmi és földrajzi kritériumok alapján három csoportra osztottam: Ó-Románia (románul Vechiul Regat), Besszarábia és Bukovina, és Erdély.

A drogériák a XIX. század végén és a XX. század elején jelentek meg, mint a későbbi gyógyszerészeti pontok, illatszerboltok, kozmetikai laboratóriumok és bazárok különleges keverékei. A gyógyszerterek és drogériák között ádáz közdelem folyt a gyógyszerek eladási jogáért, a gyógyszereszek harcolván a drogisták e jogának betiltásáért.

Az 1. táblázat adataiból kiténik, hogy Ó-Romániában 100.000 lakosra a gyógyszerterek (7,7) és drogériák (1,93) száma az országos átlag (8,4, illetve 2,51) alatt volt. A legkevesebb gyógyszerter (4,8) és drogéria (0,80) Oltenia tartományban volt, nemcsak Ó-Romániában, hanem az egész Romániában. Az országos átlag felett volt Muntenia (Havasalföld) tartomány (8,7, illetve 2,88), ahol Bukarest főváros található. A városok közül a legjobb helyzetben (egy gyógyszerter 3.000 lakos alatt) Pitești, Câmpulung Muscel és Slatina voltak, míg a legrosszabbul Bacău állt (egy gyógyszerter 6.334 lakosra).

A 2. táblázatból látható, hogy 100.000 lakosra a gyógyszerterek száma Besszarábiában az országos átlag alatt volt (6,0), Bukovinában pedig e felett (9,6). Besszarábia volt az egyedüli tartomány, ahol 100.000 lakosra a drogériák száma (6,75) nagyobb volt mint a gyógyszertereké (6,0). Itt 184 gyógyszerterre jutott 208 drogéria. Négy nagy városban

1. táblázat. A gyógyszertárak és drogériák területi és a lakosság száma szerinti megoszlása Ó-Romániában 1936-ban

1	2 Tartomány és megye	3 Lakosság (ezer)	4 Helységek száma gyógyszertárral	100.000 lakosra		7 Nagyobb városok neve	8 gyógyszertár	
				5 gyógy- szertár	6 drogéria		8 sz.	9 egy hány lakosra
	<i>I. Oltenia</i>	1.630	43	4,8	0,80			
1.	Dolj	518	14	6,6	0,97	Craiova	17	3.281
2.	Gorj	224	4	2,7	0,45	Târgu Jiu	3	3.667
3.	Mehedinți	325	8	4,0	0,62	Turnu Sever.	5	4.174
4.	Romanați	293	5	3,1	1,02	Caracal	4	3.799
5.	Vâlcea	270	12	6,3	0,74	Râmnicu V.	3	3.895
	<i>II. Muntenia</i>	4.382	154	8,7	2,88			
6.	Argeș	281	9	5,7	1,42	Pitești	7	2.799
7.	Brăila	242	10	10,3	2,89	Brăila	16	4.308
8.	Buzău	343	13	6,4	1,17	Buzău	8	4.629
9.	Dâmbovița	341	15	5,6	1,17	Târgoviște	4	3.856
10.	Ialomița	332	8	3,9	0,60	Călărași	3	5.238
11.	Ilfov	1.043	34	16,9	7,77	București	137	4.689
12.	Muscel	164	8	7,3	1,22	Câmpulung	5	2.757
13.	Olt	202	6	4,5	0,50	Slatina	4	2.783
14.	Prahova	526	25	8,6	2,09	Ploiești	15	5.125
15.	Râmnicu Săr.	209	6	4,3	0,96	Râmnicu S.	3	5.112
16.	Teleorman	376	9	4,8	1,33	Alexandria	3	5.872
17.	Vlaşca	323	11	5,3	0,93	Giurgiu	7	3.500
	<i>III. Dobrogea</i>	894	29	6,3	1,23			
18.	Constanța	277	15	10,8	1,08	Constanța	13	4.635
19.	Tulcea	208	5	4,3	0,96	Tulcea	4	5.249
20.	Caliacra	181	5	5,5	2,21	Bazargic	6	5.113
21.	Durostor	228	4	3,1	0,88	Silistra	3	5.931
	<i>IV. Moldova</i>	2.659	119	8,4	1,32			
22.	Bacău	285	15	8,1	1,40	Bacău	5	6.334
23.	Baia	173	6	5,2	0,58	Pașcani	2	5.961
24.	Botoșani	239	12	7,9	0,42	Botoșani	7	4.633
25.	Covurlui	229	10	12,7	3,06	Galați	20	5.115
26.	Dorohoi	232	8	5,2	0,43	Dorohoi	4	3.961
27.	Fălciu	124	7	7,3	0,81	Huși	3	5.732
28.	Iași	298	14	13,1	2,35	Iași	24	4.360
29.	Neamț	218	10	8,3	1,38	Piatra Neamț	6	4.419
30.	Putna	212	14	10,8	1,89	Focșani	8	3.580
31.	Roman	167	5	7,8	1,20	Roman	7	3.073
32.	Tecuci	173	9	6,9	-	Tecuci	4	4.439
33.	Tutova	156	4	6,4	1,92	Bârlad	6	4.278
34.	Vaslui	152	5	5,3	0,66	Vaslui	3	4.774
	Összes./Átlag	9.565	345	7,7	1,93			

jutott egy gyógyszertár 6.000 lakos felett, ami a rossz gyógyszer-tári hálózatot tükrözte: Bălți, Hotin, Ismail és Orhei.

A **3. táblázatból** kiderül, hogy országos viszonylatban Erdélyben volt a 100.000 lakosra jutó legtöbb gyógyszer-tár (10,6) és a legkevesebb drogéria (1,16). A tartományok

közül a Bánságban volt a legtöbb gyógyszertár (13,1) és a legkevesebb drogéria (0,96). A jelentősebb városok közül itt volt a legtöbb, ahol egy gyógyszertár volt 3.000 lakos alatt: Naszód, Szászrégen, Beszterce, Szászsebes, Csíkszereda, Zilah, Fogaras, Bánffyhunad és Sepsiszentgyörgy.

2. táblázat. A gyógyszerterületek és drogériák területi és a lakosság száma szerinti megoszlása Besszarábiában és Bukovinában 1936-ban

	Tartomány és megye	Lakosság (ezer)	Helységek száma gyógyszerterülettel	100.000 lakosra		Nagyobb városok		
				gyógyszerterület	drogéria	neve	gyógyszertár	
							sz.	lakos / gy.t.
	I. Besszarábia	3.082	114	6,0	6,75			
1.	Bălți	424	14	4,7	4,48	Bălți	5	6.319
2.	Cahul	216	8	5,1	1,85	Cahul	2	5.480
3.	Cetatea Albă	366	18	7,7	4,10	Cetatea Albă	5	3.910
4.	Hotin	422	13	4,7	7,11	Hotin	2	7.625
5.	Ismail	242	7	6,2	4,96	Ismail	4	6.659
						Chilia Nouă	4	4.544
6.	Lăpușna	440	9	8,0	14,77	Chișinău	26	4.402
7.	Orhei	297	11	4,0	6,06	Orhei	2	7.617
8.	Soroca	342	20	7,0	7,60	Soroca	3	4.950
9.	Tighina	334	14	5,7	5,69	Tighina	6	5.314
	II. Bukovina	902	55	9,6	2,77			
10.	Câmpulung	102	11	13,7	3,92	CâmpulungM	2	5.207
						Vatra Dornei	2	4.071
11.	Cernăuți	315	14	11,1	4,76	Cernăuți	22	5.024
12.	Rădăuți	173	9	7,5	1,16	Rădăuți	4	4.206
13.	Storojineț	180	10	6,1	1,11	Storojineț	2	4.304
14.	Suceava	131	11	10,7	1,53	Suceava	3	3.303
Összes./Átlag		3.983	169	6,8	5,85			

3. táblázat. A gyógyszerterületek és drogériák területi és a lakosság száma szerinti megoszlása Erdélyben 1936-ban

	Tartomány és megye	Lakosság -ezer-	Helységek száma gyógyszerterülettel	100.000 lakosra		Nagyobb városok		
				gyógyszerterület	drogéria	neve	gyógyszertár	
							sz.	lakos / gy.t.
	I. Erdély	3.383	196	9,5	0,98			
1.	Alsó-Fehér	224	10	8,9	0,45	Gyulafehérv.	3	4.147
						Enyed	3	3.145
						Szebes	4	2.312
2.	Brassó	176	16	18,2	3,41	Brassó	14	4.335
3.	Csík	155	11	9,7	-	Csíksereda	2	2.505
4.	Fogaras	89	6	9,0	1,12	Fogaras	3	2.645
5.	Háromszék	142	12	12,0	-	Sepsiszentgy.	4	2.762
6.	Hunyad	337	22	8,6	0,59	Vajdahunyad	1	4.651
						Déva	3	3.503
7.	Kis-Küküllő	159	8	6,3	-	Dicsőszentm.	2	3.006
8.	Kolozs	351	16	10,3	1,42	Kolozsvár	20	4.975
						Bánffyhuny.	2	2.730
9.	Maros-Torda	307	17	9,8	1,63	Marosvásárh.	9	4.253
						Szászrégen	5	1.830
10.	Nagy-Küküllő	157	10	11,5	1,92	Medgyes	4	4.134
						Segesvár	4	3.341
11.	Naszód	153	9	10,5	0,65	Beszterce	6	2.217
						Naszód	3	1.222
12.	Szamos	234	8	6,0	0,43	Dés	4	3.866
13.	Szeben	202	10	9,9	2,48	Szeben	10	4.925
14.	Szilágy	365	24	9,3	0,27	Zilah	3	2.598
						Nagykároly	5	3.258
15.	Udvarhely	137	8	7,3	0,73	Székelyudv.	2	4.226
16.	Torda-Arany.	196	9	7,1	0,51	Torda	4	4.895
	II. Bánság	940	75	13,1	0,96			
17.	Krassó	199	13	8,5	-	Resicabánya	3	6.642
18.	Szörény	242	10	7,0	0,83	Lugos	6	3.785
19.	Temes-Toron	500	52	17,8	1,40	Temesvár	27	3.343
	III. Körösvidék és Máramaros	1.448	84	11,3	1,73			
20.	Arad	428	32	14,5	1,64	Arad	18	4.236
21.	Bihar	532	25	9,4	1,32	Nagyvárad	20	4.066
22.	Máramaros	175	9	9,7	2,29	Máram.szig.	6	4.301
23.	Szatmár	313	18	10,9	2,24	Nagybánya	4	3.593
						Szatmárném.	11	4.643
Összes./Átlag		5.771	355	10,6	1,16			

Összehasonlítva a három tartomány-csoport adatait, a következő eredményt kapjuk 1936-ban:

	Lakosság (ezer)	Gyógyszertár	Drogéria	Helységek gysz.tárral
Ó-Románia	9.565 (49,5%)	740	185	345 (39,7%)
Besszarábia és Bukovina	3.983 (20,6%)	271	233	169 (19,4%)
Erdély	5.771 (29,9%)	609	67	355 (40,9%)
Románia	19.319	1.620	485	869

A lakosság száma szerint az ország első 10 városában a következő adatok voltak 1936-ban:

	Lakosság	Gyógyszertár	Drogéria
1. București	642.441	137	80
2. Chișinău	114.445	26	64
3. Cernăuți	110.520	22	14
4. Iași	104.640	24	6
5. Galați	102.296	20	7
6. Kolozsvár	99.506	20	5
7. Temesvár	90.271	27	6
8. Nagyvárad	81.322	20	6
9. Ploiești	76.873	15	8
10. Arad	76.252	18	6

Resicabánya volt az egyedüli város, ahol egy gyógyszertár jutott 6.000 lakos felett.

A táblázatokból közvetve meg lehet állapítani a nagyobb városok lakosainak számát, ha beszorozzuk a gyógyszertárak számát az egy gyógyszertárra jutó lakosok számával. Például, a **3. táblázatban** Marosvásárhely lakosainak száma 1936-ban: $9 \times 4.253 = 38.277$.

A fent közölt adatokból arra lehet következtetni, hogy Romániában 1936-ban a 100.000 lakosra jutó gyógy-

szertárak tekintetében az országos átlag (8,4) alatt voltak Ó-Románia (7,7) és Besszarábia (6,0), és e felett Erdély (10,6) és Bukovina (9,6). Ó-Romániában Muntenia tartományban voltak a legsűrűbben a gyógyszertárak (8,7), amihez hozzájárult az itt található Bukarest főváros. A legtöbb drogéria 100.000 lakosra Besszarábiában volt (6,75), míg a legkevesebb Erdélyben (1,16). A legtöbb gyógyszertárral rendelkező helység Erdélyben volt (355), az összes helységek 40,9%-a, ahol az ország lakosságának a 29,9%-a élt. A tartományok közül a Bánságban voltak a legsűrűbben a gyógyszertárak (13,1). A legtöbb város, ahol egy gyógyszertár jutott 3.000 lakos alatt, Erdélyben volt. A legtöbb város, ahol a legkevesebb gyógyszertár volt (1 – 6.000 lakos felett), Besszarábiában volt.

Irodalom

1. ****Anuarul Statistic al României 1937 și 1938*, M.O. Imprimeria Națională, București, 1939, 41-129.
2. Grecu I., Mermeze Gh. – *Farmacia și Societatea Română de Istoria Farmaciei de-a lungul vremii*, Ed. Universității din Oradea, 2005, 137-160.
3. Molitorisz P. – *Almanah*, Tipografia Universală, Cluj, 1937, 97-165.
4. Péter H. Mária – *Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2002, 26-57.
5. Tuka L. – *Farmacile și drogheriile din România în perioada interbelică*, Lumea Farmaceutică, 1998, 5(13): 4-6,9.
6. Tuka L. – *Az erdélyi gyógyszertárak és drogériák területi és a lakosság száma szerinti megoszlása 1936-ban*, EME Orv. Értesítő, 2004, 77(3): 338-342.
7. Tuka L. – *Repartizarea teritorială și pe locuitori a farmaciilor din Ardeal în anul 1936*, Actualitatea farmaceutică, 2005, 13(117): 8.
8. Tuka L. – *Az erdélyi gyógyszertárak megoszlása a nemzetiségek, valamint az írni-olvasni tudók arányának függvényében 1936-ban*, EME Orv. Értesítő, 2005, 78(4): 590-592.
9. Tuka L. – *A gyógyszertárak és drogériák megoszlása a romániai tartományokban a nemzetiségek arányának függvényében 1936-ban*, EME Orv. Értesítő, 2006, 79(3): 422-427.
10. Tuka L. – *Krónikus betegségek, valamint szociális és egészségügyi intézmények a romániai megyékben 1936-ban*, EME Orv. Értesítő, 2007, 80(2): 156-159.